

JEG HAR EN DRØM

MUSIKKEN - uden omsvøb og dikkedarer

Det musiske og musikken ind i alle revner og sprækker på skolen – på institutioner og i livet! Ikke mere grædekoneri men kæmp for hver eneste 1/16 delsnode, der kan blive plads til. Synliggør det musiske i alle mulige og umulige sammenhænge. Mere plads til fantasi, begejstring og livsglæde.

Det musiske og musikken betyder noget i sig selv – vi skal ikke hænge vores faglighed op på forskellige undersøgelser om fagets fortræffelige transfereffekter.

Jeg har en drøm – er en af de udtalelser som Martin Luther King er kendt for.

Martin Luther Kings drøm handlede om noget andet end min mere beskedne drøm, der i al sin korthed går ud på, at musikken og de musiske arbejdsformer og læreprocesser får status og bliver en naturlig og kontinuerlig del af vores måde at arbejde med børn i alle aldre på.

I dansk sang nr. 5. 05/06 siger Dorte Busk Bro:

Der er noget fundamentalt livsbekræftende i at synge og spille. Det gør os glade, udvisker småkonflikter og giver os en følelse af, at vi kan noget sammen. Derfor er musikundervisningen i indskolingen meget vigtig. Det er her, der skabes en musikkultur i en klasse, så børnene tør, kan og vil udtrykke sig gennem musik. Det overordnede mål for mig, som musiklærer i indskolingen, er derfor at give musikglæden videre til børn. De skal opleve glæden ved at synge, danse og spille. De skal mærke, at den energi, der er i musikken, både styrker fællesskabet og berører den enkelte. Det er denne spontane musikglæde, vi skal bygge videre på.

Det musiske og musikken er vigtige elementer. Det gælder ikke blot i skolen, det gælder helt fra fødslen. Børn synger før de kan tale og danser før de kan gå. Det er vigtigt at sørge for, at børnenes eget musikalske fundament udvikles og styrkes gennem hele opvæksten.

Jeg har i over 25 år arbejdet med børn og musik, dels i direkte kontakt med børn i vuggestuer, dagplejen, børnehaver, fritidshjem, skoler, musikskoler mv. og dels gennem undervisning af voksne på universitetet, konservatoriet, seminarier for pædagoger og lærere – ja listen er lang. I alle disse år har jeg været på opdagelse i børnenes egen kultur – deres måde at lege med mange forskellige udtryksformer på – herunder den musiske. Hver gang jeg er ude og spille med de små i vuggestuer og dagplejen, eller laver små og store projekter med skoler – bliver jeg altid overrasket over nye og spændende ting, som børn formår at gøre, når rammerne er trygge og de får mulighed for det. Som underviser skal man efter min mening hele tiden "være på vej" og være åben i forhold til de børn man arbejder med – se og give muligheder frem for begrænsninger. Mit første spillejob med børn var en katastrofe. Jeg var nyuddannet fra universitetet, og havde lige skrevet speciale om børn og musik og fået en rigtig pæn karakter for det. Det teoretiske var på plads – og det var nærliggende at spille med en gruppe børn. Jeg var velforberedt, min plan var stram og nervøsiteten var vel i top. Børnene gjorde bare ikke, hvad jeg havde planlagt – og jeg havde nok at gøre med at kigge på planen og spille det der var forberedt.

Siden har jeg øvet mig i at se, hvad børnene finder på at gøre i de musikalske situationer og inddrage det i fællesskabet.

Det teoretiske fundament er godt – det er bare ikke nok. Det er en af grundene til at læreruddannelsen efter min mening ikke skal foregå på de højere læreanstalter. Vi skal uddanne folk, der kan fungere i praksis og ikke kun i teorien.

Spild ikke tiden spil hele tiden

Børn gør ikke det du siger men det du selv gør! Det er en af de vigtigste læresætninger for mig. Uden at man selv er engageret i det man laver – får man aldrig børnene med. Hvis man vil have børn til at spille og være musiske kan man ikke tale sig til det – man bliver nødt til at spille. En anden læresætning er **spild ikke tiden - spil hele tiden.**

Lige nu ligger der et lovforslag til en ny læreruddannelse. Vi ved endnu ikke, hvordan loven kommer til at se ud i den endelige form, men der pågår en debat både i det offentlige rum og i alle de forsamlings, der bliver berørt af forslaget.

Musikken og det musiske bliver ikke syltet i den nye uddannelse – men det, der slår mig, er hele debatten og argumentationen omkring den nye læreruddannelse.

Som jeg ser, det har denne debat bl.a. været drevet af Danmarks ringe placering i Pisa-undersøgelserne. I disse undersøgelser figurerer de "bløde værdier" ikke. Det musiske er fraværende på en eklatant måde. Det er faglighed (læs: læsning, skriftlighed, formuleringsevne, matematisk kunnen mv.) der har præget debatten i kølvandet af Pisa – og især været med til at præge udformningen af den nye læreruddannelse.

Disse faglige krav er også kommet snigende langsomt men sikkert ind i seminariernes musikundervisning. Man kan snart ikke spille en tone uden både at skulle lave en faglig og pædagogisk/psykologisk begrundelse for dette. Efter min mening spiller vi mindre og mindre og analyserer og begrundere mere og mere. Det er selvfølgelig relevant, for det er også de krav vores studerende mødes af, når de får arbejde som udøvende musiklærere på skolerne.

I skrivende stund har professor Anne Bamford udgivet en rapport "The ildsjæl in the classroom". Heri påpeger hun kort refereret, at de lande, der gør sig godt i Pisa-undersøgelserne, også satser på den musiske indlæring og at den danske folkeskoles musiske undervisning er sakket agterud på verdensplan. Jeg kan kun håbe på, at når dette læses, har der været en stor debat om denne rapport.

Tiden til at spille og erhverve sig en viden om, hvordan musikken fungerer sammen med børnene, er således vigende. Det bliver, som jeg ser det, ikke bedre med den nye læreruddannelse. Det er ikke nok at læse - og spille sig til en musikalsk erfaring. Når man skal arbejde med børn, er den praktiske erfaring alfa/omega. Man kan ikke læse sig til at stå frem og få børnene med. Det er hårdt arbejde i praksis. Øvelse gør mester!

Man bliver ikke den samme igen

Hvilken betydning har det musiske arbejde med børn? Mange har en mening om dette, nogle har via deres praksis nogle bud og andre har forsket i og belyst effekten af et musisk arbejde.

Et af mine bedste eksempler er fra et 3. årigt udviklingsprojekt "Stifinder" omkring musik-æstetiske læreprocesser. Afslutningen på dette arbejde var en stor multimedieforestilling "Rod i Regnbuelandet", hvor 800 børn og voksne i fællesskab arbejdede koncentreret sammen i 14 dage.

I tiden efter denne forestilling havde børnene stadigvæk lys i øjnene, når de kom forbi mit hus og solgte lodsedler. Når jeg spurgte hvad farve de var i forestillingen – svarede de straks og fortalte om de sange de sang dengang. Noget andet jeg hørte fra både børn og forældre, er betydningen af det sociale sammenhold der opstod på baggrund af de projekter, vi lavede i "Stifinder". Nogle påstod endda at klasserne fik et bedre karaktergennemsnit på denne baggrund. Men desværre blev der ikke gennemført nogen systematisk dokumentation herfor.

Det sociale sammenhold blandt børnene i en klasse og på en skole er vigtigt, men desværre heller ikke et tema, der er i centrum for debatten om den nye læreruddannelse!

Man bliver ikke den samme igen er titlen på en evalueringsrapport fra 1995 udgivet af Kulturens Børn.

Rapporten er en opsamling på erfaringer fra kulturelle initiativer i børn og unges institutioner og forslag til en styrket indsats på området. En af konklusionerne er, at selvom hverdagen kommer igen efter et kulturelt projekt, så bliver man ikke den samme igen. Oplevelserne har sat sig spor. Nogle gange dybere end andre. Carl Nielsen skriver i "Min fynske barndom"

"Det har ofte undret mig, hvor lidt opmærksom man er på, at i det øjeblik et barn modtager et stærkt indtryk, der er stærkt nok til at præge sig varigt i erindringen, er barnet i virkeligheden digter, med netop sine særlige betingelser for at modtage indtrykket, gengive det eller blot bevare det. De digteriske kræfter er vel i grunden kraften, evnen til at iagttage og opfatte på særpræget måde."

Vi har også et ordsprog der siger: "hvad man i barndommen nemmer, man aldrig i alderdommen glemmer."

Det handler efter min mening om, at vi som lærere sætter spor hos børnene, som de vil erindre længe efter oplevelserne.

Platon siger: "Vi kan få bedre kendskab til et menneske under en times leg og spil end ved samtaler gennem et år"

Effekten af det legende musiske arbejde har været kendt i mange årtusinder.

At der er lys i børnenes øjne før, under og efter musiske projekter er langt hen af vejen nok for mig, men jeg må også erkende, at vi lever i en tid, hvor vi stedse afkræves dokumentation og beviser for musikfagets betydning.

Mest opsigtsvækkende og omtalt i de seneste år har været Hans Günther Bastians forsøg i Berlin, hvor effekten af det musiske arbejde påvises klart og tydeligt. (Dansk Sang har omtalt disse forsøg i flere artikler og man kan læse mere i Hans Günther Bastians rapporter og også i den nyudkomne bog: Optimal børneopdragelse med musik - Dansk Sang).

Ikke alle har haft den samme videnskabelige tilgang til at belyse og beskrive arbejdet med musikkens betydning. Howard Gardner skriver om betydningen af at arbejde med alle intelligenser. Bjørkvold beskriver og filosoferer over den musiske tilgang til arbejdet med børn i det musiske menneske. Herhjemme har pionerer som Astrid Gøssel, Bernhard Christensen og Jytte Rahbek Schmidt haft stor betydning for arbejdet med børns egen kultur og børns egne musikalske udtryk (beskrevet i min bog "Musik med mening"), og Frede V. Nielsen beskriver forskellige tilgange til at belyse effekten af det musiske arbejde i artiklen "Musik og Transfer: Hvad siger forskningen?". Her står bl.a., at det "ikke uden videre og under alle omstændigheder er sådan, at musik og musikundervisning kan siges at forbedre præstationer i andre skolefag.... Men det betyder ikke, at der ikke er forbundet transfer-virkninger med musik og musikalsk aktivitet."

Transfereffekten er altså en svær og måske u håndterlig størrelse at arbejde med. Ikke desto mindre skriver Erik Moseholm som konklusion på beskrivelsen af flere forskningsforsøg i en kronik i Politiken 7. oktober 2005:

" forskningen (har) vist, at en anderledes fordeling af skolefagene med flere musiktimer resulterer i bedre læsefærdighed, bedre opførsel, selvforståelse, medfølelse, socialt engagement, selvtillid, hukommelse, handlingskompetence, effektivitet, koncentrationsevne, indlæring og opgaveløsning samt lyst til at yde sit bedste."

Det ville naturligvis være dejligt, hvis det var så enkelt. 1000 kroners spørgsmålet er, hvorfor er disse ting så ikke synlige i debatten om den nye læreruddannelse?

Jeg tror ikke, at fremtiden for vores fag er at læne os op af den ene eller anden analyse om transfereffekt. Vi skal selvfølgelig have dette i vores bevidsthed, men vi skal efter min mening påvirke beslutningerne og debatten gennem et seriøst og veltilrettelagt arbejde at synliggøre vores fag og vores faglighed på skolen, på seminariet, i den offentlige debat, i de politiske beslutningsprocesser

Musik og sang – holder skolen i gang.

Litteraturhenvisninger:

Lars Birch Andreassen og Charlotte Palludan: Man bliver ikke den samme igen...: erfaringer fra kulturelle initiativer i børn og unges institutioner og forslag til en styrket indsats på området. Kulturens Børn 1995

Ilona Antal-Lundström: Musikkens gave: hvordan musik påvirker barnets udvikling ved at stimulere dets medfødte ressourcer og give øget social kompetence. Hans Reitzels Forlag 2001.

Anne Bamford: The *Ildsjæl* in the Classroom. A Review of Danish Arts Education in the Folkeskolen (download på www.kunststyrelsen.dk)

Jon Roar Bjørkvold: Det musiske menneske. Hans Reitzels Forlag 1992

Howard Gardner: De mange intelligensers pædagogik. Gyldendal 1997

Erik Lyhne: Musik med mening. Forlaget LYREN 2004

Erik Lyhne og Thomas Kruse: Kunsten! Når børn, pædagoger og lærere samarbejder. Om Stifiderprojektet. Århus Dag- og Aftenseminarium 2000.

Erik Moseholm: Kompetencer: Musik er vejen til dygtigere elever i folkeskolen in Politiken 7. oktober 2005 (Læs flere indlæg i denne debat ved at søge i artikelarkiverne på <http://skoda.emu.dk/> - login med skolekom adgangskode)

Musikkens betydning for mennesket – for individ og for samfund. Dansk Kodaly Selskab 2004

Carl Nielsen: Min Fynske Barndom. Martin 1982.

Frede V. Nielsen: In For skolen og for livet: om korsang, dannelse og læreprocesser: festskrift 75 år: Sangskolen på Sankt Annæ Gymnasium. Danmarks Pædagogiske Universitet, 2004.

Fra Dansk Sang:

Erik Lyhne og Thomas Kruse: Rod i Regnbuelandet. Nr. 2 okt. 00/01

